

11. Physical rehabilitation and health-preserving technologies: realities and perspectives (2016): Materials of the 2nd All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference, November 24, 2016 / ch. ed. L. M. Rybalko. Poltava: Yuriy Kondratyuk Polytechnic University, 212 [in Ukrainian].

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.1\(173\).16](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.1(173).16)
УДК 373.3/5.015.31:[355.01:172.15] (477)

Кравчук Я. І.
кандидат педагогічних наук, доцент
Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені
академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне
Сотник Ж. Г.
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент
Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені
академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне
Гарієвський Ю. В.
старший викладач
Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені
академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне

ЗМІСТ І СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ» ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 017 «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ»

У статті доведено актуальність впровадження навчальної дисципліни «Військово-патріотичне виховання» в освітній процес підготовки здобувачів спеціальності «Фізична культура і спорт», подано аналіз літературних джерел з означеної проблеми, визначені мета, методи дослідження. Актуальність вивчення цієї дисципліни зумовлена повномасштабним вторгненням росії на територію України, реформації освіти як відповідь на політичну ситуацію; готовності здобувачів освіти до військової служби та забезпечення власної безпеки. Розкрито зміст і елементи структури навчального курсу. Висвітлені завдання, компетентності та результати навчання; програма навчальної дисципліни з зазначенням годин. Зазначено складові військово-патріотичного виховання: формування необхідних знань з історії українського народу, Збройних Сил України, вмінь та навичок впровадження ефективних видів військово-патріотичної роботи до готовності до захисту Вітчизни.

Ключові слова: військово-патріотичне виховання; фізична, військово-прикладна підготовка; здобувачі вищої освіти.

Kravchuk Y. I., Sotnyk Z. G., Gariievskiy Y. V. The content and structure of the educational discipline "Military-patriotic education" for the preparation of applicants for the specialty 017 "Physical culture and sports"

The full-scale war in Ukraine determined the educational strategy of the state regarding the organization and implementation of military-patriotic education and military-patriotic training of youth. The article presents the content and elements of the structure of the educational discipline "Military-patriotic education" for the preparation of applicants for the "Physical culture and sports" specialty. Research methods used: analysis of educational and methodological literature; study of scientific publications on the subject of research; systematization and generalization of information; study of regulatory documentation regarding the organization of the educational process in institutions of higher education.

The training course contains three credits, 2 content modules: the basics of military and patriotic education; physical and military training. The goal of the educational discipline is to form the affirmation of national identity, patriotic consciousness, a sense of loyalty and love for Ukraine, readiness to fulfill the civic and constitutional duty to protect national interests, territorial integrity and independence of Ukraine based on real heroic examples of Ukrainians.

The educational course includes the following topics: structure and content of military-patriotic education; history of the Ukrainian army and military service; state symbols of Ukraine; military and patriotic games; general physical training; fire training; topographic preparation; tactical training; tactical medicine.

During the study, relevant competences are formed. The system of values, which Ukraine demonstrates by its own example and the highest price of Ukrainian Heroes, is assimilated; the formation of patriotic values, education of respect and dignity, features of the Ukrainian mentality; acquisition of skills and abilities in military applied training.

Keywords: military and patriotic education; physical, military-applied training; students of higher education.

Постановка проблеми. Повномасштабна війна в Україні визначила освітню стратегію держави щодо організації та проведення заходів, які спрямовані на національне та військово-патріотичне виховання молоді, військово-патріотичне навчання та утвердження національної ідентичності здобувачів вищої освіти [4; 5].

Відповідно до Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України зазначені актуальні виховні напрями: громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне. Нині, як ніколи необхідні нові підходи і шляхи до виховання патріотизму як почуття й базової якості особистості, а також готовності до проходження військової служби та захисту Вітчизни [5].

Аналіз літературних джерел. Проведення заходів з військово-патріотичного виховання для учнівської та студентської молоді, а також забезпечення умов формування освітньої, фізичної, психологічної, соціальної, морально-духовної готовності до військової служби та захисту Вітчизни висвітлюється в наукових працях [1; 6; 8]. Автори вважають, що формування готовності студентів до військової служби та захисту Вітчизни полягають у формуванні необхідних знань з історії українського народу, Збройних Сил України, вмінь та навичок впровадження ефективних видів військово-патріотичної роботи.

Зміст військово-патріотичного виховання здобувачів вищої освіти розглянуто у Тимчик М. В., Линник А. М., Гуляєв А. М. [6; 8]. Автори доводять доцільність організувати та проводити змагання з військово-спортивних ігор, використовувати різноманітні заходи на тематику військово-патріотичного виховання на практичних заняттях з фізичного виховання та під час спортивних тренувань зі студентською молоддю.

Фахівці Полтавського державного медичного університету запропонували ввести навчальну дисципліну «Військово-патріотичне навчання та утвердження національної ідентичності» до програм вищих навчальних закладів України [7].

Мета дослідження – представити зміст та елементи структури навчальної дисципліни «Військово-патріотичне виховання» для підготовки здобувачів спеціальності «Фізична культура і спорт».

В статті використані такі методи дослідження: теоретичні – аналіз навчально-методичної літератури; вивчення наукових публікацій за тематикою дослідження; систематизація та узагальнення інформації; вивчення нормативної документації щодо організації освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. В освітньо-професійну програму «Фізична культура і спорт» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 017 «Фізична культура і спорт» Приватного вищого навчального закладу «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» введено, як обов'язкову компоненту навчальну дисципліну «Військово-патріотичне виховання» [3; 4].

Формування готовності здобувачів до військової служби та захисту Вітчизни полягають у формуванні необхідних знань з історії українського народу, Збройних Сил України, вмінь та навичок впровадження ефективних видів військово-патріотичної роботи щодо готовності до захисту Вітчизни.

Розроблений нами навчально-методичний комплекс дисципліни «Військово-патріотичне виховання» містить робочу навчальну програму, в якій відображено зміст навчального матеріалу, компетентності, результати навчання і структуру.

Робоча програма навчальної дисципліни «Військово-патріотичне виховання» містить такі складові:

1) *Опис навчальної дисципліни* (кількість кредитів – 3, змістових модулів – 2, загальна кількість годин – 90 год., аудиторних годин – 36 год., з них: 14 год. – лекційні заняття, 20 год. – практичні заняття, самостійна робота здобувачів – 56 год.);

2) *Мета та завдання навчальної дисципліни.*

Мета навчальної дисципліни полягає в формуванні утвердження національної ідентичності, патріотичної свідомості, почуття вірності й любові до України, готовності до виконання громадянського та конституційного обов'язку для захисту національних інтересів, територіальної цілісності й незалежності України на реальних героїчних прикладах українців.

Завдання навчального курсу:

1. Підвищення статусу військово-патріотичного навчання та утвердження національної ідентичності в системі вищої освіти та українському суспільстві.
2. Формування патріотичного цінностей, виховання поваги та гідності до культурного та історичного минулого України.
3. Формування умінь і навичок з військово-прикладної підготовки.
4. Підготовка до військової служби та забезпечення власної безпеки і безпеки людей у надзвичайних ситуаціях воєнного, а надалі мирного часу.
5. Формування рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності.

Навчальна дисципліна спрямована на формування відповідних компетентностей до освітньо-професійної програми підготовки здобувачів. Загальні – здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями; здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; здатність бути критичним і самокритичним. До фахових компетентностей належать: здатність до розуміння ретроспективи формування сфери фізичної культури і спорту; здатність використовувати спортивні споруди, спеціальне обладнання та інвентар.

Опанувавши дисципліну «Військово-патріотичне виховання», здобувачі вищої освіти повинні мати такі програмні результати навчання:

- здійснювати навчання руховим діям та розвиток рухових якостей людини в умовах різних форм організації занять фізичними вправами;
- надавати долікарську медичну допомогу при невідкладних станах та патологічних процесах в організмі людини.
- застосовувати набуті теоретичні знання, вміння та навички для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

Після опанування основних положень дисципліни «Військово-патріотичне виховання» здобувачі повинні знати: основи військово-патріотичного виховання: мету, завдання, зміст і форми; історію українського війська та військової служби; державну символіку; засоби і методи розвитку та удосконалення загальної фізичної підготовки; завдання, методика та організацію занять з вогневої підготовки; основи військової топографії; форми та методи тактичної підготовки; надання медичної допомоги в бойових і небойових умовах. Здобувачі повинні вміти: використовувати отримані знання у

процесі навчання; аналізувати історичні етапи становлення українського війська; організувати і проводити заняття з військово-патріотичного виховання, військово-патріотичних ігор; здійснювати фізичні тренування для розвитку та удосконалення швидкості, сили та витривалості; користуватися топографічними картами; надавати домедичну допомогу в бойових і небойових умовах.

Програма навчальної дисципліни представлена таблицею 1.

Таблиця 1

Структура навчальної дисципліни «Військово-патріотичне виховання»				
Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
лекції		практичні	самостійна робота	
1	2	3	4	5
Змістовний модуль 1. Основи військово-патріотичного виховання				
Тема 1. Структура та зміст військово-патріотичного виховання	6	2		4
Тема 2. Історія українського війська та військова служба	8		2	6
Тема 3. Державна символіка	6		2	4
Тема 4. Військово-патріотичні ігри	10	2	2	6
Змістовний модуль 2. Фізична і військово-прикладна підготовка				
Тема 5. Загальна фізична підготовка	12	2	2	8
Тема 6. Вогнева підготовка	10	2	2	6
Тема 7. Топографічна підготовка	10	2	2	6
Тема 8. Тактична підготовка	12	2	4	6
Тема 9. Тактична медицина	16	2	4	10
Всього годин	90	14	20	56

Змістовий модуль 1. Основи військово-патріотичного виховання

Тема 1. Структура та зміст військово-патріотичного виховання. Національно-патріотичне виховання як невід’ємна складова виховної системи. Зміст і форми національно-патріотичного виховання. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України.

Тема 2. Історія українського війська та військова служба. Військове мистецтво давніх цивілізацій на території України. Військо і військове мистецтво середньовічної України. Українське козацьке військо XV XVIII століть. Українські військові формування у XIX – на початку XX століття. Українське військо на початку XX століття. Українські військові формування у міжвоєнний період XX століття. Українські військові формування періоду Другої світової війни. Збройні Сили України в роки незалежності. Проходження військової служби громадянами України.

Тема 3. Державна символіка. Історико-теоретичні аспекти державних символів України. Правове регулювання державних символів та порядок їх застосування. Геральдика як знакова система. Символіка ЗСУ. Конституційна традиція української державності.

Тема 4. Військово-патріотичні ігри. Всеукраїнська військово-патріотична Гра «ДЖУРА». Ігри Нескорених.

Змістовий модуль 2. Фізична і військово-прикладна підготовка

Тема 5. Загальна фізична підготовка. Фізична підготовка як важлива складова допризовної підготовки молоді. Становлення та розвиток системи фізичної підготовки військ. Програмно-нормативні засади фізичної підготовки військовослужбовців. Основні загальні та військово-прикладні фізичні вправи. Тренування індивідуальної фізичної готовності військовослужбовців: фізичні вправи для розвитку та удосконалення швидкості, сили, витривалості.

Тема 6. Вогнева підготовка. Завдання вогневої підготовки. Методика вогневої підготовки. Організація занять з вогневої підготовки (Восьми етапна модель НАТО організації занять з вогневої підготовки). Стрілецька зброя. Ручні гранати і кумулятивні боєприпаси. Підготовка зброї до стрільби. Стрілецькі тренування, виконання вправ зі стрільби.

Тема 7. Топографічна підготовка. Основи військової топографії. Місцевість та її тактичні властивості. Військова топографія, її зміст та властивості. Суть орієнтування на місцевості. Орієнтування на місцевості без карти. Рух за азимутами. Орієнтування на місцевості за картою.

Тема 8. Тактична підготовка. Місце тактики у воєнному мистецтва. Вимоги до проведення тактичної підготовки: завдання, спрямованість, форми, методи та види підготовки. Організація тактичної підготовки.

Тема 9. Тактична медицина. Види ушкоджень в бойових умовах. Засоби індивідуального медичного оснащення. Поняття домедичної допомоги. Надання домедичної допомоги в бойових (секторах обстрілу та укриття) і небойових умовах. Зупинка кровотечі та захист рани в бойових (секторах обстрілу та укриття) і небойових умовах. Надання домедичної допомоги при гострих порушеннях дихання в бойових і небойових умовах. Надання домедичної допомоги при

переломах, вивихах, розтягах в бойових і небойових умовах. Переміщення пораненого в укриття в бойових і небойових умовах. Надання домедичної допомоги при ураженні зброєю масового ураження. Надання домедичної допомоги при опіках, відмороженнях та кліматичних ураженнях.

Висновки. Вважаємо, що навчальна дисципліна «Військово-патріотичне виховання» є необхідною у підготовці здобувачів вищої освіти, завдяки якій формуються компетентності інтеграції в Європейський життєвий та освітній простір, засвоюється система цінностей, що утверджує Україна власним прикладом і найвищою ціною Героїв-українців; відбувається формування патріотичних цінностей, виховання поваги та гідності, рис української ментальності; набуття вмінь і навичок з військово-прикладної підготовки.

Література

1.Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації [для вчителів, методистів, авторів програм і підручників, науковців, викладачів, студентів закладів професійної й вищої освіти, управлінців, політиків]. Київ: Фенікс, 2022. 64 с.

2.Кравчук Я. І. Робоча навчальна програма з дисципліни «Військово-патріотичне виховання» для здобувачів освітньо-професійної програми «Фізична культура і спорт» спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» першого (бакалаврського) рівня. Рівне: ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». 2023. 16 с.

3.Кравчук Я. І. Силабус навчальної дисципліни «Військово-патріотичне виховання». Рівне: ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука». 2023. 6 с.

4.Кравчук Я. І., Романов А. Д. Військово-патріотичне виховання у підготовці здобувачів спеціальності 017 «Фізична культура і спорт». Прикладне значення фізичної та військової підготовки у майбутній професії: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 16-17 травня 2023 р. / Упор.: Є. В. Баженов, Ю. М. Сафонов, О. М. Шамич, Г. А. Коломоєць, Т. А. Малечко, А. А. Ребрина, Н. О. Дівінська, Г. В. Буянова. Київ: ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2023. С. 80-83.

5.Наказ МОН від 06.06.2022 №527 «Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641»

6.Пилипенко В. М. Формування готовності студентської молоді до захисту Вітчизни у процесі спортивно-масової діяльності/ В. М. Пилипенко, М. В. Тимчак, У. В. Настояща, А. В. Педорич, В. В. Гончар. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Випуск 3 (111) 2019. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2023. С. 132-135.

7.Програма військово-патріотичного навчання студентів та утвердження національної ідентичності. URL: <https://www.pdmu.edu.ua/cyovgm/programa> (Дата звернення 07.12.2023).

8.Тимчик М. В., Линник А. М., Гуляєв А. М. Військово-патріотичне виховання здобувачів вищої освіти у процесі фізкультурно-масової роботи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Випуск 6 (151) 2022. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2023. С. 154-157.

Reference

1.Bondarenko N. V., Kosianchuk S. V. Natsionalno-patriotychne vykhovannia u konteksti suchasnykh vyklykiv: metodychni rekomendatsii [dliia vchyteliv, metodystiv, avtoriv prohran i pidruchnykiv, naukovtsiv, vykladachiv, studentiv zakladiv profesiinoi y vyshchoi osvity, upravlintsiv, politykiv]. Kyiv: Feniks, 2022. 64 s.

2.Kravchuk Ya. I. Robocha navchalna prohrama z dystsypliny «Viiskovo-patriotychne vykhovannia» dlia zdobuvachiv osvitno-profesiinoi prohramy «Fizychna kultura i sport» spetsialnosti 017 «Fizychna kultura i sport» pershoho (bakalavrskoho) rivnia. Rivne: PVNZ «Mizhnarodnyi ekonomiko-humanitarnyi universytet imeni akademika Stepana Dem'ianchuka». 2023. 16 s.

3. Kravchuk Ya. I. Sylabus navchalnoi dystsypliny «Viiskovo-patriotychne vykhovannia». Rivne: PVNZ «Mizhnarodnyi ekonomiko-humanitarnyi universytet imeni akademika Stepana Dem'ianchuka». 2023. 6 s.

4.Kravchuk Ya. I., Romanov A. D. Viiskovo-patriotychne vykhovannia u pidhotovtsi zdobuvachiv spetsialnosti 017 «Fizychna kultura i sport». Prykladne znachennia fizychnoi ta viiskovoi pidhotovky u maibutnii profesii: zbirnyk materialiv II Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii, Kyiv, 16-17 travnia 2023 r. / Upor.: Ye. V. Bazhenkov, Yu. M. Safonov, O. M. Shamyh, H. A. Kolomoiets, T. A. Malechko, A. A. Rebryna, N. O. Divinska, H. V. Buianova. Kyiv: DNU «Instytut modernizatsii zmistu osvity», 2023. S. 80-83.

5.Nakaz MON vid 06.06.2022 №527 «Pro deiaki pytannia natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v zakladakh osvity Ukrainy ta vyznannia takim, shcho vtratyv chynnist, nakazu Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 16.06.2015 № 641»

6.Pylypenko V. M. Formuvannia hotovnosti studentskoi molodi do zakhystu Vitshyzny u protsesi sportyvno-masovoi diialnosti/ V. M. Pylypenko, M. V. Tymchak, U. V. Nastoiashcha, A. V. Pedorych, V. V. Honchar. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seria 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport). Vypusk 3 (111) 2019. K.: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2023. S. 132-135.

7.Prohrama viiskovo-patriotychnoho navchannia studentiv ta utverdzhenia natsionalnoi identychnosti. URL: <https://www.pdmu.edu.ua/cyovgm/programa> (Data zvernennia 07.12.2023).

8. Tymchik M. V., Lynnyk A. M., Huliiav A. M. Viiskovo-patriotychne vykhovannia zdobuvachiv vyshchoi osvity u protsesi fizkulturno-masovoi roboty. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seria 15. Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport). Vypusk 6 (151) 2022. K.: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2023. S. 154-157.